

Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.cymru.gov.uk

Datblygu Cynaliadwy:

Arweiniad i Awdurdodau Rheoli Risg
Adran 27 – Datblygu Cynaliadwy

Tachwedd 2011

Cynnwys

Cyflwyniad.....	3
Beth yw Datblygu Cynaliadwy?.....	4
Manteision mabwysiadu arferion datblygu cynaliadwy.....	7
Datblygu Cynaliadwy a rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol.....	8
Cyfrannu at Ddatblygu Cynaliadwy.....	9
Datblygu Cynaliadwy yn Ymarferol.....	13
Dangosyddion.....	15
Cyfeiriadau at Wybodaeth Bellach.....	16
Strategaethau a Chynlluniau.....	16
Deddfwriaeth.....	17
Datblygu Cynaliadwy.....	18
Newid yn yr Hinsawdd.....	20
Cynllunio a Dylunio yn yr Amgylchedd Adeiledig.....	21
Systemau Draenio Arwyneb Trefol.....	22
Ansawdd a Safonau.....	22
Cynllunio Argyfwn.....	23
Yr Amgylchedd.....	23
Llunio Polisi.....	24
Rhagor o Gyngor.....	24

Cyflwyniad

- 1.1 Yn ôl Adran 27 Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010¹ mae'n ofynnol i rai Awdurdodau Rheoli Risg anelu at wneud cyfraniad at gyflawni datblygu cynaliadwy wrth ymarfer eu swyddogaethau rheoli perygl llifogydd neu erydu arfordirol².
- 1.2 Mae'r gofyniad hwn gymwys ar gyfer yr Awdurdodau Rheoli Risg canlynol:
 - 1.2.1 Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol;
 - 1.2.2 Byrddau Draenio Mewnol;
 - 1.2.3 Awdurdodau Priffyrdd³
- 1.3 Mae hefyd yn ofynnol i Weinidogion Cymru gyhoeddi arweiniad ar sut y dylai'r Awdurdodau Rheoli Risg hyn gyflawni'r ddyletswydd hon ac egluro ystyr datblygu cynaliadwy yn y cyd-destun hwn.
- 1.4 Mae'r arweiniad hwn wedi'i ddatblygu i gwrdd â'r rhwymedigaeth hon dan Ddeddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 a chefnogi "*Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol: Strategaeth Genedlaethol i Gymru*"⁴, a gyhoeddwyd gan Lywodraeth Cymru, ynghyd â Strategaethau Lleol a gyhoeddir gan Awdurdodau Llifogydd Lleol Arweiniol.
- 1.5 Nid y bwriad yw rhagnodi un dull y bydd rhaid i'r holl Awdurdodau Rheoli Risg ei ddilyn, yn hytrach bydd yn cynnig amrywiaeth o awgrymiadau ynglŷn â'r modd y gall Awdurdodau Rheoli Risg anelu at wneud cyfraniad at gyflawni datblygu cynaliadwy.
- 1.6 Er bod y ddyletswydd a ddarperir o fewn Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 yn cynnwys Cymru a Lloegr, mae'r arweiniad hwn yn gymwys i Gymru yn unig. Bydd arweiniad i Loegr yn cael ei ddarparu gan yr Ysgrifennydd Gwladol dros yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig.

¹ Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010 - <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2010/29/contents>

² Adranau (4) a (5) Deddf Rheoli Llifogydd a Dŵr 2010.

Mae gan Awdurdod Priffyrdd yr un ystyr ag a geir yn adran 1 Deddf Priffyrdd 1980. Mae Awdurdodau Lleol yng Nghymru yn gweithredu fel awdurdodau priffyrdd mewn perthynas â ffyrdd lleol gyda Llywodraeth Cymru'n gyfrifol am gefnffyrdd a thraffyrdd.

⁴ Mae'r Strategaeth Genedlaethol ar gael yma:

<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/epg/waterflooding/flooding/?skip=1&lang=cy>

Beth yw Datblygu Cynaliadwy?

- 2.1 Mae gan Lywodraeth Cymru ddyletswydd i sefydlu ‘Cynllun ar gyfer Datblygu Cynaliadwy’, gan egluro sut y bydd yn hyrwyddo datblygu cynaliadwy. Lansiwyd ein Cynllun Cyfredol, Cymru’n Un: Cenedl Un Blaned⁵, ym mis Mai 2009 ac mae’n diffinio datblygu cynaliadwy fel a ganlyn:

“gwella lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol pobl a chymunedau, gan sicrhau ansawdd bywyd gwell i’n cenhedlaeth ni a chenedlaethau’r dyfodol:

- ***mewn ffyrdd sy’n hyrwyddo cyfiawnder cymdeithasol a chyfle cyfartal;***
- ***mewn ffyrdd sy’n gwella’r amgylchedd naturiol a diwylliannol ac yn parchu ei derfynau - gan ddefnyddio dim ond ein cyfran deg o adnoddau’r ddaear a chynnal ein hetifeddiaeth ddiwylliannol.”***

- 2.2 Datblygu cynaliadwy yw’r broses a fydd yn ein galluogi i gyrraedd nod cynaladwyedd.
- 2.3 Mae Cymru’n Un: Cenedl Un Blaned yn cadarnhau mai datblygu cynaliadwy yw egwyddor drefniadol ganolog Llywodraeth Cymru. Mae’n gosod ein gweledigaeth ar gyfer Cymru gynaliadwy, ynghyd â’r prif ganlyniadau rydym ni’n ceisio eu cyflawni, a’r dangosyddion datblygu cynaliadwy⁶ a ddefnyddiwn i fesur ein cynnydd wrth ddod yn gymdeithas gynaliadwy. Ymhlith y canlyniadau y dymunwn eu cyflawni mae:
- 2.3.1 Gall pawb gael cartrefi gwell fel ein bod yn lleihau allyriadau nwyon tŷ gwydr ac yn mynd i’r afael â thlodi tanwydd, a chaiff cartrefi a chyfleusterau cymunedol newydd eu hadeiladu mewn lleoliadau cynaliadwy, heb y perygl o lifogydd
- 2.3.2 Economi gynaliadwy i Gymru sy’n gryf yn wyneb newidiadau i’r economi fyd-eang
- 2.3.3 Caiff ein tir, ein dŵr croyw a’n hamgylchedd morol eu rheoli yn y ffordd orau er mwyn darparu gwasanaethau bwyd, coed, dŵr, pridd, cynefinoedd a hamdden
- 2.4 Mae ein Strategaeth Amgylcheddol yn cynnwys cyfres fanylach o ganlyniadau amgylcheddol sy’n cynnwys:
- 2.4.1 Caiff mesurau priodol eu sefydlu i reoli’r perygl o lifogydd o afonydd a’r môr, ac i helpu i addasu i newid hinsawdd;

⁵ <http://wales.gov.uk/topics/sustainabledevelopment/publications/onewalesoneplanet/?skip=1&lang=cy>

⁶ <http://wales.gov.uk/topics/statistics/headlines/sustaindev/?skip=1&lang=cy>

-
- 2.4.2 Mae pawb sy'n byw mewn ardal lle ceir perygl o lifogydd yn deall y perygl o lifogydd y maent yn ei wynebu, canlyniadau'r perygl hwnnw a sut i fyw gyda'r perygl.
- 2.5 Mae ein dull o ymwreiddio datblygu cynaliadwy yn egwyddor drefniadol ganolog yn seiliedig ar dair egwyddor allweddol a nifer o egwyddorion ychwanegol. Y tair prif egwyddor yw:
- 2.5.1 **Meddwl tymor hir:** sicrhau bod pob penderfyniad yn hybu lles hirdymor a chynaliadwy pobl a chymunedau, ac nad ydynt yn hybu atebion tymor byr a fydd yn parhau i'n clymu mewn patrymau anghynaliadwy a ffyrdd anghynaliadwy o fyw;
- 2.5.2 **Integreiddio:** sicrhau bod pob penderfyniad yn ystyried yn llawn y canlyniadau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol amrywiol a geisir, a'u hintegreiddio'n llwyr lle bo hynny'n bosibl
- 2.5.3 **Ymgysylltu:** cynnwys ac ymgysylltu â'r bobl a'r cymunedau yr effeithir arnynt gan y penderfyniadau hyn, fel bod gweithio mewn partneriaeth ar gyfer datblygu cynaliadwy yn dod yn rhan annatod o'n ffordd o weithio.
- 2.6 Yr egwyddorion ategol, a'u perthnasedd i'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol, yw:
- 2.6.1 **Ôl troed ecolegol isel** - dylai unrhyw reoli perygl o llifogydd ac erydu arfordirol beidio â gordefnyddio adnoddau a phrosesau naturiol, ond ceisio gweithio ar y cyd â hwy, hybu effeithlonrwydd adnoddau a lleihau gwastraff, er mwyn i ni fod yn glir y bydd rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol yn ein helpu i leihau ôl troed ecolegol Cymru.
- 2.6.2 **Costau a manteision llawn** – Mae meddylfryd system gyfan, a chyfrifyddu oes gyfan yn ddulliau gweithredu allweddol y dylid eu defnyddio. Dylai ystyriaeth o'r peryglon - yn enwedig i les economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol cymunedau - a'r ansicrwydd sy'n gysylltiedig â gweithredu a pheidio â gweithredu, hefyd gyfrannu at y penderfyniadau.
- 2.6.3 **Seiliedig ar dystiolaeth** - Dylid defnyddio dull gweithredu sy'n seiliedig ar dystiolaeth ar gyfer gwneud penderfyniadau, ond lle ceir perygl o newid difrifol neu anwrthdroadwy, ni ddylid defnyddio diffyg sicrwydd gwyddonol llawn fel rheswm dros ohirio mesurau cost-effeithiol i hybu dulliau cynaliadwy o reoli peryglon llifogydd ac erydu arfordirol;
- 2.6.4 **Y Llygrwr sy'n Talu** – Dylai costau cymdeithasol ac amgylcheddol datblygu gael eu talu gan y sawl sy'n eu creu;
- 2.6.5 **Adlewyrchu nodweddion unigryw** – Dylai dulliau o reoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol adlewyrchu anghenion a phroblemau penodol cymunedau, ac ymateb iddynt, ynghyd â'r amgylchiadau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol gwahanol mewn gwahanol rannau o Gymru.

- 2.7 Caiff dulliau datblygu cynaliadwy eisoes eu cefnogi gan Strategaeth Genedlaethol Rheoli Peryglon Llifogydd ac Erydu Arfordirol yng Nghymru. Fodd bynnag mae'r tri Awdurdod Parc Cenedlaethol yng Nghymru, a rhai awdurdodau lleol yng Nghymru, wedi llofnodi Siarter Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru⁷, gan eu hymrwymo eu hunain i ymwreiddio datblygu cynaliadwy fel egwyddor drefniadol ganolog ac i rannu ymarfer gorau ag eraill. Mae Asiantaeth Amgylchedd Cymru wedi ymwreiddio datblygu cynaliadwy yn rhan o'i gylch gorchwyl statudol.
- 2.8 Er mai datblygu cynaliadwy yw egwyddor drefniadol ganolog Llywodraeth Cymru rydym wedi datgan yn ein Cynllun Datblygu Cynaliadwy y byddwn yn annog ac yn galluogi eraill i'w osod yn egwyddor drefniadol graidd. Felly rydym yn annog Awdurdodau Rheoli Risg i ystyried llofnodi ein Siarter Datblygu Cynaliadwy a gosod datblygu cynaliadwy yn egwyddor drefniadol graidd.

⁷ <http://wales.gov.uk/topics/sustainabledevelopment/uksusdev/sdcharter/?skip=1&lang=cy>

Manteision mabwysiadu arferion datblygu cynaliadwy.

- 3.1 Mae manteision mabwysiadu arferion datblygu cynaliadwy wrth reoli'r perygl o lifogydd neu erydu arfordirol yn cynnwys:
- 3.1.1 **Prawfesur i'r dyfodol** - Eich galluogi i brawfesur penderfyniadau am lifogydd ac erydu arfordirol i'r dyfodol, gan ddiogelu cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol a diwallu eu hanghenion, gan sicrhau nad yw penderfyniadau heddiw yn cynyddu'r perygl o broblemau sylweddol yn y dyfodol;
 - 3.1.2 **Gwell penderfyniadau** – Bydd seilio'r holl benderfyniadau ar farn gyflawn a chytbwys am yr ystyriaethau economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol yn arwain at well penderfyniadau sy'n addas i'r diben;
 - 3.1.3 **Gwella enw da** – Bydd gwell penderfyniadau yn diogelu ac yn gwella enw da eich sefydliad - yn lleol, yn genedlaethol ac yn rhyngwladol;
 - 3.1.4 **Mwy effeithiol** – Defnyddio datblygu cynaliadwy i hyrwyddo gweithio cydgysylltiedig mewn sefydliadau (a rhyngddynt), gan symud i ffwrdd o weithio mewn seilos, a chyflenwi arferion rheoli llifogydd ac erydu arfordirol mwy effeithiol a chydlynol i gymunedau a dinasyddion;
 - 3.1.5 **Arbed costau** – Gall edrych ar yr holl opsiynau, integreiddio materion economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol, hybu effeithlonrwydd ynni a lleihau gwastraff a gweithio mewn partneriaeth, greu arbedion costau y gellid eu defnyddio i gyllido gwasanaethau llinell flaen eraill;
 - 3.1.6 **Hyrwyddo arloesi** - Bydd helpu i hyrwyddo arloesi a meddylfryd newydd wrth ddatblygu rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol yn gosod eich sefydliad ar wahân ac yn caniatáu i chi fanteisio ar gyfleoedd yn y dyfodol.

Datblygu Cynaliadwy a rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol

- 4.1 Yng nghyd-destun rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol mae angen dull o weithredu Datblygu Cynaliadwy sy'n cyflenwi pedwar canlyniad:
- i) Uchafu lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol tymor hir pobl a chymunedau yng Nghymru, gan fyw o fewn terfynau amgylcheddol;
 - ii) Diogelu gwasanaethau ecosystem o'n hamgylchedd naturiol yn barhaus;
 - iii) Osgoi peri perygl cynyddol i'r genhedlaeth bresennol a chenedlaethau'r dyfodol;
 - iv) Gwella cryfder cymunedau, yr economi a'r amgylchedd naturiol, hanesyddol a chymdeithasol wrth wynebu perygl yn y presennol a'r dyfodol
- 4.2 Ceir awgrymiadau sut y gall Awdurdodau Rheoli Risg gyfrannu at bob un o'r dulliau hyn yn yr adran "Cyfrannu at Ddatblygu Cynaliadwy".
- 4.3 Mae awdurdodau cynllunio lleol yng Nghymru eisoes â phrofiad o ymwreiddio datblygu cynaliadwy, a cheir arweiniad a chynghor yn Fframwaith Datblygu Cynaliadwy Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru⁸, sy'n cynnig arweiniad ymarferol ar lefel gorfforaethol a lefel gwasanaeth ar gyflenwi datblygu cynaliadwy.
- 4.4 Yn ogystal â hyn, mae Llywodraeth Cymru wedi cyhoeddi Nodyn Cyngor i awdurdodau lleol ar ymwreiddio datblygu cynaliadwy mewn Strategaethau Cymunedol⁹ sy'n cynnig arweiniad ymarferol i bartneriaid cynllunio cymunedol ar faterion datblygu cynaliadwy y gallent eu hystyried wrth ddatblygu a gweithredu strategaethau cymunedol.
- 4.5 Er mwyn cyflawni datblygu cynaliadwy mewn perthynas â rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol gellir defnyddio tair egwyddor allweddol ymwreiddio datblygu cynaliadwy (a drafodwyd uchod ym mharagraff 2.5) i helpu i ganfod ac ystyried mesurau amgen yn gynnar, i'w defnyddio ochr yn ochr neu yn lle'r datrysiadau peirianyddol safonol.

⁸ <http://www.wlga.gov.uk/cymraeg/fframwaith-datblygu-cynaliadwy/>

⁹ <http://wales.gov.uk/topics/localgovernment/partnership/commstrategies/advicenotes/sustainable/?skip=1&lang=cy>

Cyfrannu at Ddatblygu Cynaliadwy

5.1 Isod ceir awgrymiadau ar sut y gall Awdurdodau Rheoli Risg gyfrannu at ddatblygu cynaliadwy drwy gyfrwng y pedwar canlyniad a ddisgrifir yn 4.1:

5.2 Uchafu lles economaidd, cymdeithasol ac amgylcheddol tymor hir pobl a chymunedau yng Nghymru, gan fyw o fewn terfynau amgylcheddol.

- Defnyddio dulliau dadansoddi cylch oes cyfan ac ôl troed eco wrth gaffael gwasanaethau Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol (FCERM);
- Ffario'r defnydd o nwyddau a gwasanaethau a ddarperir yn lleol cyhyd â bod hyn yn gyson â chyfraith caffael;
- Ceisio lleihau milltiroedd cynnyrch wrth gyrchu nwyddau a gwasanaethau;
- Defnyddio ffynonellau ynni cynaliadwy, lleol carbon isel a/neu adnewyddol;
- Ceisio cyfleoedd i gynnwys cymalau cymdeithasol drwy gaffael FCERM, er mwyn lleihau anghydraddoldeb a chefnogi cymunedau llai ffyniannus;
- Gweithio gyda datblygwyr ac awdurdodau cynllunio lleol mewn ardaloedd llifogydd i atal datblygu amhriodol mewn ardaloedd lle ceir perygl o lifogydd;
- Gweithio gyda datblygwyr ac awdurdodau cynllunio lleol i gynnwys cyd-nerthu a'r gallu i wrthsefyll llifogydd yn y dyfodol a chynyddu draenio cynaliadwy;
- Defnyddio prosiectau a gweithgareddau FCERM i gynyddu economïau lleol, er enghraifft cynyddu twristiaeth leol drwy well hygyrchedd cyhoeddus a chreu cynefinoedd;
- Ystyried cynlluniau ar gyfer cilio rheoledig mewn ardaloedd arfordirol i osgoi niwed o lifogydd neu erydu.

5.3 Diogelu gwasanaethau ecosystem o'n hamgylchedd naturiol yn barhaus.

- Mwy o weithio gyda phrosesau naturiol i leihau'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol, er enghraifft drwy adfer galluoedd naturiol pridd a llystyfiant i ddal dŵr neu wella cynefinoedd megis morfeydd heli sy'n helpu i wasgaru ynni tonnau ar yr arfordir;
- Dynodi ardaloedd sy'n addas ar gyfer gorlifo a storio dŵr er mwyn lleihau'r perygl o lifogydd mewn mannau eraill;
- Gwell defnydd o systemau draenio cynaliadwy;
- Cyfrif carbon a gosod cyllidebau carbon, gyda'r nod o leihau allyriadau tŷ gwydr;
- Cydymffurfio ag ardystiad rheoli fforestydd a chadwyn cadwraeth, a mesurau caffael cynaliadwy a masnach deg eraill;
- Defnyddio system rheoli amgylcheddol i fonitro ac adrodd ar y defnydd o adnoddau ac arbedion proses. Defnyddio arf perfformiad amgylcheddol (megis BREEAM i adeiladau a rheoli ystadau a CEEQUAL i gyflenwi prosiectau adeiladu). Bydd system rheoli amgylcheddol sy'n cwrdd â safon cynllun achrededig megis ISO14001, y Ddraig Werdd a/neu EMAS yn darparu'r cadernid angenrheidiol;

- Lleihau'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol mewn ffyrdd sy'n creu ac yn cysylltu cynefinoedd ac yn hyrwyddo seilwaith gwyrdd, gan ychwanegu at gyfanswm y stoc bioamrywiaeth, yn ogystal â gwarchod safleoedd bywyd gwyllt pwysig, a'r gwasanaethau ecosystem y mae hyn yn eu darparu;
- Amddiffynfeydd llifogydd sy'n addasadwy ac yn hyblyg wrth i'r perygl newid dros amser ac sy'n gallu gwrthsefyll y tywydd eithafol ac effeithiau'r newid yn yr hinsawdd a ragwelir yn y tymor hirach;
- Defnyddio deunyddiau a gyrchir yn gynaliadwy, oherwydd gall hyn leihau'r effaith ar yr amgylchedd y tu hwnt i'r safle;
- Dangos cydymffurfiaeth â strategaeth rheoli gwastraff gynaliadwy gan anelu at aildefnyddio ac ailgylchu i'r graddau mwyaf posibl, a dim gwastraff i safleoedd tirlenwi;
- Defnyddio technegau asesu effaith amgylcheddol (gan gynnwys gwerthuso cynaladwyedd ac asesiadau amgylcheddol strategol lle bo'n briodol) i asesu effeithiau amgylcheddol yr opsiynau rheoli;
- Defnyddio gwasanaethau prisio ecosystemau wrth werthuso prosiectau i gael gwell dealltwriaeth o werth yr amgylchedd naturiol i gymdeithas ac i'r economi;
- Defnyddio arbenigwyr lleol, canolfannau cofnodi ecolegol ac amgylcheddol a all fod â chyfoeth o ddata ar yr amgylchedd lleol ac i gyfrannu at benderfyniadau.

5.4 Osgoi peri perygl cynyddol i'r genhedlaeth bresennol a chenedlaethau'r dyfodol.

- Sicrhau bod cynllunio datblygu yn rhoi ystyriaeth i berygl llifogydd a newid arfordirol a bod datblygwyr yn cyfrannu at gostau amddiffyn;
- Sicrhau bod datblygiadau yn cael eu lleoli mewn ardaloedd sydd â'r perygl isaf o lifogydd, i ffwrdd o'r ardaloedd â'r perygl uchaf o lifogydd a'r gorlifdir gweithredol;
- Sicrhau nad yw datblygiadau'n cynyddu'r perygl o lifogydd mewn mannau eraill;
- Sicrhau cydraddoldeb sy'n pontio'r cenedlaethau, er enghraifft drwy osgoi gosod amddiffynfeydd llifogydd cymhleth, drud y gallai fod yn anodd i genedlaethau'r dyfodol eu cynnal a'u hamnewid;
- Datblygu cynlluniau wrth gefn ar gyfer adfywio economaidd rhag ofn i'r ardal leol gael ei heffeithio gan lifogydd;
- Defnyddio ystod briodol o senarios newid hinsawdd (megis Rhagfynegiadau Newid Hinsawdd yr UKCIP) ac addasu i newid yn yr hinsawdd;
- Datblygu sail gref o dystiolaeth ar gyfer y lefel o berygl yn lleol a deall pa rannau o'r gymuned sydd yn fwyaf agored i'r perygl hwnnw;
- Seilio penderfyniadau ar ddealltwriaeth dda o brosesau dŵr arwyneb lleol, prosesau afonol ac arfordirol a sut y gallai'r rhain newid yn y dyfodol;
- Seilio penderfyniadau ar ddealltwriaeth gadarn o'r cydgysylltiadau yn y rhwydwaith draenio tir o geuffosydd, cyrsiau dŵr cyffredin, carthffosydd a

draenio priffyrdd i ganiatáu gwell asesiad o effaith datblygu ar y rhwydwaith ddraenio;

- Gweithio gyda chwmnïau yswiriant cyn adeiladu er mwyn i ddatblygwyr fod yn ymwybodol o asesiad yswiriant y 'perygl' o lifogydd cyn dechrau adeiladu;
- Monitro gwaith rheoli perygl llifogydd i sicrhau bod y perfformiad disgwylidig yn cael ei gyflawni.

5.5 Gwella cydnerthedd cymunedau, yr economi a'r amgylchedd naturiol, hanesyddol a chymdeithasol wrth wynebu perygl yn y presennol a'r dyfodol.

- Cynyddu lefelau o ymwybyddiaeth am beryglon llifogydd ac erydu arfordirol ymhlith unigolion, busnesau a chymunedau;
- Systemau rhybuddio gwell ar gyfer llifogydd;
- Sicrhau bod cynlluniau argyfwng wedi'u sefydlu ar gyfer llifogydd ac erydu arfordirol
- Gwella ymateb y sefydliadau ymateb argyfwng yn ogystal ag unigolion, busnesau a chymunedau i ddigwyddiadau;
- Sicrhau bod trefniadau adfer effeithiol wedi'u sefydlu;
- Hyrwyddo mesurau cyd-nerthu a gwrthsefyll llifogydd ar lefel eiddo a chymuned;
- Cynnwys pobl leol a grwpiau cymunedol mewn asesiadau risg i godi ymwybyddiaeth o berygl o'r holl ffynonellau lleol o lifogydd ac erydu arfordirol a'u grymuso i reoli'r peryglon hynny;
- Rhoi mwy o ran i gymunedau lleol yn y gwaith o gynllunio a chyflenwi prosiectau yn gynnar, a cheisio adborth ar bob cam o'r broses;
- Datblygu cofrestr o fusnesau lleol sy'n fodlon helpu os ceir llifogydd;
- Rheoli'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol sy'n hyrwyddo mynediad diogel i'r cyhoedd at fannau agored a chyrrff o ddŵr;
- Defnyddio prosiectau a gweithgareddau FCERM i wella iechyd a lles y gymuned. Er enghraifft, drwy ddarparu mynediad at fannau gwyrdd agored a dymunol;
- Defnyddio cynllunio da (fel y'i hyrwyddir gan y Comisiwn Pensaerniaeth a'r Amgylchedd Adeiledig) i wella diwyg ac ymdeimlad seilwaith rheoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol, gwella tirluniau afonydd, gwlypdiroedd ac arfordiroedd a pharchu lleoliad adeiladau hanesyddol;
- Gweithio gyda phartneriaid i wella cydnerthedd gwasanaethau hanfodol i lifogydd a sicrhau bod mynediad yn cael ei gynnal ar gyfer gwasanaethau argyfwng;
- Creu 'ymdeimlad o le' i helpu i hyrwyddo cynladwyedd drwy gyfranogiad cymunedol;
- Defnyddio manteision lluosog cynladwyedd drwy, er enghraifft, ddefnyddio ardaloedd agored ar gyfer capasiti storio llifogydd ac amwynderau cyhoeddus;
- Cynyddu'r defnydd o fesurau cyd-nerthu i warchod asedau treftadaeth;

- Gweithio gyda busnesau lleol i wella ymwybyddiaeth a chydnerthedd yn erbyn llifogydd;
- Bod yn agored am y costau a'r manteision, gan gynnwys costau a manteision nad ydynt yn ariannol (a dosbarthu'r costau a manteision hynny ar draws grwpiau cymdeithasol, cenedlaethau ac ardaloedd daearyddol) y gwahanol ffyrdd o reoli perygl;
- Gosod amcanion lleol perthnasol, y mae pobl leol yn eu deall yn glir, a chyhoeddi adroddiadau clir ar gynnydd o ran cynaladwyedd;
- Gweithio gyda'r gymuned i annog arloesi gydag amddiffynfeydd sy'n cyflawni amcanion niferus;
- Ymwneud â gweithio traws-ffiniol i ddatblygu datrysiadau cynaliadwy i reoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol ar amrywiaeth o raddfeydd rhanbarthol;
- Sicrhau bod cyfranogiad y cyhoedd yn greiddiol wrth wneud penderfyniadau. Mae hyn yn hanfodol i sicrhau bod pryderon cymdeithasol ac amgylcheddol lleol yn cael eu trafod ochr yn ochr â materion economaidd;
- Gweithio mewn partneriaeth yn lleol.

Datblygu Cynaliadwy yn Ymarferol

- 6.1 Mae'r ffyrdd y gall yr Awdurdodau Rheoli Risg gyfrannu at ddatblygu cynaliadwy yn gyd-gysylltiedig. Mae meddylfryd system gyfan, tymor hir, gweithio ar draws ffiniau sefydliadol a gweinyddol ac ymglymiad gweithredol mewn modd agored a chydweithredol yn hanfodol i sicrhau cyflenwi llwyddiannus.
- 6.2 Dylai awdurdodau ystyried sut y gallent ymarfer eu swyddogaethau rheoli perygl llifogydd neu erydu arfordirol mewn ffyrdd a allai gyflenwi buddiannau niferus. Er enghraifft gallai creu ardal storio llifogydd hefyd gyfrannu at wella ansawdd dŵr, gwella'r amgylchedd naturiol (drwy greu ardal gwlypdir newydd) a/neu ddarparu amwynder i'r gymuned leol.
- 6.3 Wrth asesu datrysiadau posibl gallai fod gwrthdaro rhwng mesurau sy'n fwy neu'n llai cynaliadwy. Er enghraifft, mae'n bosibl nad yw'r angen i ymgysylltu wyneb yn wyneb â chymunedau gwledig gwasgaredig yn gydnaws ag unrhyw ymrwymadau i leihau milltiroedd busnes. Gall brofi'n anodd ac yn anymarferol creu rheolau i geisio datrys penbleth o'r fath, ond dylai Awdurdodau Rheoli Risg sicrhau eu bod yn dryloyw am unrhyw gyfaddawdau yn y tymor byr a hir wrth esbonio eu penderfyniadau a cheisio lliniaru effeithiau negyddol nad oes modd eu hosgoi. Mae cysoni nodau cymdeithasol, economaidd ac amgylcheddol yn ganolog wrth ganfod dull gweithredu sy'n gynaliadwy.
- 6.4 Os yw cyllid cyhoeddus yn cael ei ddefnyddio, dylai gwerthusiad agored o effeithiau cadarnhaol a negyddol (costau a buddiannau) yr opsiynau rheoli gefnogi penderfyniadau. Dylai hyn gynnwys effeithiau cyllidol ac anghyllidol. Gellir defnyddio technegau â meini prawf lluosog i wneud cymhariaeth systematig rhwng yr opsiynau.
- 6.5 Ni ddylid cyfyngu Datblygu Cynaliadwy i brosiectau mawr, gall gwaith i amddiffyn, cynnal a chadw neu fonitro seilwaith draenio lleol hefyd wneud cyfraniad sylweddol at les pobl. Dylai penderfyniadau'n ymwneud â rheoli cyrsiau dŵr lleol gydnabod cyfraniad y rhain at liniaru llygredd gwasgaredig yn sgil dŵr ffo arwyneb (gan gynnwys dŵr ffo ar briffyrdd) ac arafu briglifau i gyrsiau dŵr a chymunedau i lawr yr afon.
- 6.6 Efallai bod Datblygu Cynaliadwy yn canolbwyntio ar ganlyniadau ond gall hefyd gynnwys newid o ran ymddygiad a dulliau o weithio. Mae gweithio integredig rhwng Awdurdodau Rheoli Risg, sefydliadau eraill, grwpiau cymdeithas sifil a chymunedau lleol hefyd yn hanfodol i sicrhau canlyniad llwyddiannus. Mae rôl bwysig i bartneriaethau wrth ddod ag awdurdodau at ei gilydd i weithio'n agosach.
- 6.7 Dylai Awdurdodau Rheoli Risg sefydlu eu blaenoriaethau eu hunain ar sail y prif faterion lleol, gan ystyried amcanion cymdeithasol ehangach a rhwymedigaethau statudol. Bydd hyn yn cynnwys eu rôl yn cyflenwi blaenoriaethau ac ymrwymadau cenedlaethol ac effaith bosibl eu gweithredoedd ar awdurdodau

eraill yn ogystal â'r angen i reoli'r perygl o lifogydd ac erydu arfordirol ar raddfa briodol.

Dangosyddion

7.1 Mae adroddiad blynyddol Cyflwr yr Amgylchedd¹⁰ yn cynnwys y data diweddaraf ar amrywiaeth o ddangosyddion amgylcheddol yn gysylltiedig â chanlyniadau amgylcheddol. Gyda golwg ar reoli perygl llifogydd ac erydu arfordirol mae'r rhain yn cynnwys:

- **Cost flynyddol difrod yn sgil llifogydd** (Ile'r ydym ni fel procsi yn adrodd ar y niferoedd o eiddo sy'n elwa ar gynlluniau lleddfu llifogydd yng Nghymru);
- **Tebygolrwydd o lifogydd mewn asedau sydd mewn perygl** (Ile'r ydym ni'n adrodd ar y niferoedd o eiddo yng Nghymru â pherygl sylweddol, canolig neu isel o lifogydd o afonydd neu'r môr);
- **Canran y datblygiadau newydd a ganiateir ar y gorlifdir** (Ile'r ydym ni fel procsi yn adrodd ar y ganran o geisiadau cynllunio a ystyrir ar sail perygl o lifogydd, ac a gymeradwyir gan yr Awdurdod Cynllunio Lleol neu a gyfeirir at Lywodraeth Cymru oherwydd diffyg penderfyniad);
- **Lefel y defnydd o'r llinell llifogydd** (Ile'r ydym ni'n adrodd ar y nifer o alwadau i'r llinell llifogydd a drosglwyddir i swyddfeydd Asiantaeth yr Amgylchedd Cymru);
- **Cartrefi a gofrestrir ar gyfer rhybuddion llifogydd fel canran o'r cyfanswm o gartrefi sydd mewn perygl o lifogydd** (Ile'r ydym ni'n adrodd ar y ganran o eiddo sy'n gallu cofrestru ac sydd yn cofrestru i dderbyn Gwasanaeth Uniongyrchol Llinell Rybuddion Llifogydd yng Nghymru);
- **Y ganran o bobl sy'n ymwybodol o berygl llifogydd** (Ile'r ydym ni'n adrodd ar y canrannau o bobl sy'n ymwybodol o wahanol agweddau o berygl llifogydd yng Nghymru).

¹⁰ <http://wales.gov.uk/topics/statistics/headlines/environment2011/?skip=1&lang=cy>

Cyfeiriadau at Wybodaeth Bellach

- 8.1 Bydd y tudalennau canlynol yn cynnwys crynodeb a dolenni at wybodaeth bellach a allai fod yn ddefnyddiol i chi. Nid yw'n rhestr hollgynhwysol ac mae wedi'i chynnwys i gynnig man cychwyn ar gyfer ymchwil pellach.
- 8.2 I gydnabod y nifer o gyfeiriadau a ddarperir, fe'u rhennir i'r themâu canlynol:

[Strategaethau a Chynlluniau](#)

[Deddfwriaeth](#)

[Datblygu Cynaliadwy](#)

[Newid yn yr Hinsawdd](#)

[Cynllunio a dylunio yn yr amgylchedd adeiledig](#)

[Systemau Draenio Arwyneb Trefol](#)

[Ansawdd a Safonau](#)

[Cynllunio Argyfwng](#)

Yr [Amgylchedd](#)

[Llunio](#) Polisi

[Rhagor](#) o Gyngor

DS -Mae uwchddolen wedi'i gosod sy'n caniatáu i chi glicio ar y thema berthnasol a mynd yn syth at y cyfeiriadau perthnasol.

Strategaethau a Chynlluniau

Strategaeth Genedlaethol ar gyfer Rheoli Perygl Llifogydd ac Erydu Arfordirol: Cymru: mae'r Strategaeth ar gael o
<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/epq/waterflooding/flooding/?skip=1&lang=cy>

Strategaeth Genedlaethol - Asesiad Amgylcheddol Strategol: Ceir copïau o'r Asesiad a'r dogfennau cysylltiedig a baratowyd mewn perthynas â datblygu'r Strategaeth Genedlaethol :
<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/epq/waterflooding/flooding/?skip=1&lang=cy>

Strategaeth Genedlaethol – Asesiad Rheoleiddio Cynefinoedd: Copi o'r Asesiad a gwblhawyd mewn perthynas â datblygu'r Strategaeth Genedlaethol :
<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/epq/waterflooding/flooding/?skip=1&lang=cy>

Strategaeth Amgylcheddol : Y Strategaeth Amgylcheddol yw strategaeth tymor hir Llywodraeth Cymru ar gyfer amgylchedd Cymru, ac sy'n gosod y cyfeiriad strategol am y 20 mlynedd nesaf:
<http://wales.gov.uk/docs/desh/publications/060517environmentstrategy.pdf>

Datganiad Sefyllfa ar y Polisi Dŵr Strategol : Datganiad sy'n amlgu sut y bydd Llywodraeth Cymru yn rheoli adnoddau dŵr yn gynaliadwy ac yn cynnal a gwella ansawdd dŵr yng Nghymru :
<http://wales.gov.uk/docs/desh/publications/110208waterstatement2011cy.pdf>

Strategaeth Cymru ar y Newid yn yr Hinsawdd : Mae gan Lywodraeth Cymru gyfraniad clir i'w wneud wrth fynd i'r afael â newid yn yr hinsawdd. Mae'r Strategaeth a'r Cynlluniau Cyflawni ar Newid yn yr Hinsawdd yn cadarnhau'r ymrwymiad hwn:

<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/climatechange/tacklingchange/strategy/walesstrategy/?skip=1&lang=cy>

Cynllun Cyflawni ar gyfer Ymaddasu : Mae'r Cynllun Cyflawni ar gyfer Ymaddasu yn gosod y polisiau a'r rhaglenni penodol y mae Llywodraeth Cymru yn disgwyl eu gweithredu wrth ddarparu'n Fframwaith Ymaddasu. Fframwaith Ymaddasu Llywodraeth Cymru (a esbonnir ym Mhennod 15 Strategaeth Cymru ar y Newid yn yr Hinsawdd) yw'r dull cenedlaethol cydysylltiedig sydd gennym i sicrhau bod Cymru'n deall y peryglon a'r cyfleoedd y mae'r newidiadau hyn yn eu creu a'n bod mewn lle da i ymaddasu mewn ffordd gynaliadwy.

<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/climatechange/tacklingchange/strategy/walesstrategy/?skip=1&lang=cy>

Cynllun Gofodol Cymru : Pecyn integreiddio i'r sawl sy'n gwneud penderfyniadau ar lefel leol, ranbarthol a chenedlaethol yw Cynllun Gofodol Cymru, yn seiliedig ar gymhwysu egwyddorion cyfiawnder cymdeithasol, cydraddoldeb a chynaliadwyedd yn ymarferol :

<http://wales.gov.uk/location/strategy/spatial/?lang=cy>

Asiantaeth yr Amgylchedd : Gall gwefan Asiantaeth yr Amgylchedd ddarparu dolenni ar amrywiol gynlluniau gan gynnwys:

Cynlluniau Rheoli Llifogydd Dalgylchoedd - Gwybodaeth a dolenni at y cynlluniau :

<http://www.environment-agency.gov.uk/cy/ymchwil/cynllunio/33586.aspx?>

Cynlluniau Rheoli Basn Afonydd - Dŵr ar gyfer byw a gwaith :

<http://www.environment-agency.gov.uk/research/planning/33106.aspx>

Cynlluniau Rheoli Traethlinau - Dysgwch am y Cynlluniau Rheoli Traethlinau yn eich ardal.

<http://www.environment-agency.gov.uk/cy/ymchwil/cynllunio/105014.aspx?>

Cynlluniau rheoli dŵr arwyneb: Gwybodaeth ac Arweiniad :

<http://idkprod.conseq.org.uk/idk/core/page.do?pageld=13606485>

Y Confensiwn ar Amrywiaeth Biolegol - dull Ecosystem: Strategaeth rheolaeth integredig ar gyfer adnoddau tir, dŵr a byw sy'n hyrwyddo cadwraeth a defnydd cynaliadwy mewn modd cyfiawn :

<http://www.cbd.int/ecosystem/>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Deddfwriaeth

Deddf Newid yn yr Hinsawdd 2008 : Mae'r Ddeddf yn sefydlu fframwaith i'r DU allu cyflawni ei nodau tymor hir o leihau allyriadau nwyon tŷ gwydr a sicrhau bod camau yn cael eu cymryd i addasu i effaith newid yn yr hinsawdd : <http://www.legislation.gov.uk/ukpga/2008/27/introduction>

Rheoliadau Amgylchedd Dŵr (Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr) (Cymru a Lloegr) 2003 : Mae'r Rheoliadau hyn yn gwneud darpariaeth at ddibenion gweithredu, mewn ardaloedd basn afonydd yng Nghymru a Lloegr, Cyfarwyddeb y CE 2000/60/EC (WFD) sy'n sefydlu fframwaith ar gyfer gweithredu Cymunedol ym maes polisi dŵr : <http://www.legislation.gov.uk/uksi/2003/3242/made>

Cyfarwyddeb Fframwaith Dŵr (200/60/EC) : Daeth y Gyfarwyddeb i rym ar 23 Hydref 2000 ac fe'i cynlluniwyd i wella ac integreiddio'r modd y caiff cyrff dŵr eu rheoli drwy Ewrop :

http://ec.europa.eu/environment/water/water-framework/index_en.html

Rheoliadau Gwarchod Cynefinoedd a Rhywogaeth (2010) : Mae'r rheoliadau hyn yn trawsnewid y Gyfarwyddeb Cynefinoedd yn gyfraith yn y DU, gan anelu at helpu i gynnal a gwella bioamrywiaeth yn y DU a thrwy'r UE, drwy gadw cynefinoedd naturiol a gwarchod rhywogaethau blaenoriaeth a'u cynefinoedd http://www.legislation.gov.uk/uksi/2010/490/pdfs/uksi_20100490_en.pdf

Cyfarwydddeb Cynefinoedd : Y Gyfarwydddeb Cynefinoedd (ynghyd â'r Gyfarwydddeb Adar) sy'n ffurfio conglfaen polisi cadwraeth natur Ewrop:

http://ec.europa.eu/environment/nature/deddfwriaeth/habitatsdirective/index_en.htm

Rheoliadau Asesiad Amgylcheddol o Gynlluniau a Rhaglenni (Cymru) (2004) : Mae'r rheoliadau hyn yn trawsnewid Cyfarwydddeb CE 2001/42/EC yn gyfraith yn y DU, ar asesu effeithiau rhai cynlluniau a rhaglenni penodol ar yr amgylchedd, a adwaenir yn gyffredin fel y Gyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol: <http://www.deddfwriaeth.gov.uk/wsi/2004/1656/contents/made>

Cyfarwydddeb Ewropeaidd 2001/42/EC (Cyfarwydddeb Asesiad Amgylcheddol Strategol) : Nod y Gyfarwydddeb yw darparu lefel uchel o warchodaeth i'r amgylchedd a chyfrannu at integreiddio ystyriaethau amgylcheddol wrth baratoi a mabwysiadu cynlluniau a rhaglenni gyda golwg ar hyrwyddo datblygu cynaliadwy : <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:197:0030:0037:EN:PDF>

Y Ddeddf Argyfyngau Sifil Posibl (2004) : Deddf sy'n cyflenwi fframwaith sengl ar gyfer gwarchodaeth sifil yn y DU sy'n gallu ateb ystod lawn o heriau, megis llifogydd :

<http://www.deddfwriaeth.gov.uk/ukpga/2004/36/contents>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Datblygu Cynaliadwy

Cymru'n Un: Cenedl Un Blaned, Cynllun Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru : Mae'r Cynllun yn amlinellu ein gweledigaeth ar gyfer Cymru gynaliadwy a'r flaenoriaeth a roddwn i ddatblygu cynaliadwy. Ymateb yw hwn i'r heriau economaidd ac amgylcheddol sy'n ein hwynebu a dyma'r unig ffordd o sicrhau dyfodol cynaliadwy hirdymor i genedlaethau'r dyfodol :

<http://wales.gov.uk/topics/sustainabledevelopment/publications/onewalesoneplanet/?skip=1&lang=cy>

Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC) : Mae gwefan CLILC yn cynnwys toreth o wybodaeth yn ymwneud â datblygu cynaliadwy : <http://www.wlga.gov.uk/cymraeg/fframwaith-datblygu-cynaliadwy/>

Tueddiadau'r Dyfodol : Mae CLILC yn cydweithio â chynghorau lleol a'u partneriaid i astudio effaith tueddiadau cymdeithasol, amgylcheddol ac economaidd ar anghenion cymunedau a'r gwasanaethau ar eu cyfer dros y tymor hir: <http://www.wlga.gov.uk/cymraeg/futures-masterclass-resources/>

Cynnal Cymru : Mae gwefan cynnal Cymru yn cynnwys nifer fawr o astudiaethau achos gweithredu lleol o ran datblygu cynaliadwy : <http://www.cynnalcymru.com/cymraeg>

Hyfforddi ac Adeiladu Capasiti Datblygu Cynaliadwy : Mae Rheoli yng Ngwasanaeth Cyhoeddus Cymru yn cynnig cyfres o gysiau hyfforddi a gweithdai sydd wedi'u hanelu at gynyddu gallu datblygu cynaliadwy a sail sgiliau yn y sector gyhoeddus. Mae *Cerdded Nid Siarad* wedi'i anelu at uwch arweinydd yn y sector gyhoeddus. Cyfres o weithdai wedi'u hanelu at adeiladu'r gallu i gyflenwi datblygu cynaliadwy mewn meysydd polisi penodol: <http://wales.gov.uk/psmwsubsite/psmw/?lang=cy>

Mesur effaith economaidd yn lleol : Mae dull Lluosydd Lleol 3 yn eich galluogi i fesur faint mae eich sefydliad neu fenter yn effeithio ar yr economi leol, ac yn eich helpu chi i ystyried lle mae angen i chi wneud newidiadau i wella'r effaith honno : <http://www.neweconomics.org/publications/money-trail>

Asiantaeth yr Amgylchedd : Gall gwefan Asiantaeth yr Amgylchedd ddarparu cyfoeth o wybodaeth a dolenni, a gwelir rhai isod

Astudiaethau achos Datblygu Cynaliadwy – Astudiaethau achos i ddangos y math o welliannau amgylcheddol y gellir eu cyflawni gyda gweithio partneriaeth da a chynllunio cadarnhaol :

<http://www.environment-agency.gov.uk/cy/busnes/sectorau/109895.aspx?>

Gweithio gyda phrosesau naturiol i reoli perygl o lifogydd ac erydu arfordirol - Llawlyfr o ganllawiau a ddatblygwyd gan weithgor aml-sefydliad : <http://publications.environment-agency.gov.uk/pdf/GEHO0310BSFI-e-e.pdf>

SuDS – Cyhoeddiad sy'n amlgygu problemau a achosir gan systemau draenio trefol confensiynol a chanfod dulliau newydd : <http://publications.environment-agency.gov.uk/pdf/GEHO0308BNSS-e-e.pdf>

Ynni Dŵr - Gwybodaeth am gyfleoedd i ddefnyddio ynni dŵr : <http://www.environment-agency.gov.uk/business/topics/water/32022.aspx>

Asesiad Effaith Amgylcheddol arweiniad rhychwantu : <http://www.environment-agency.gov.uk/research/policy/33013.aspx>

Asesiad Amgylcheddol Strategol – Arweiniad gan gynnwys astudiaethau achos : <http://www.environment-agency.gov.uk/research/policy/32903.aspx>

Cyfarwyddeb Cynefinoedd - Arweiniad : <http://www.environment-agency.gov.uk/business/regulation/101795.aspx>

Cyflwr rhanbarthol yr amgylchedd – adroddiadau : <http://www.environment-agency.gov.uk/research/library/publications/34019.aspx>

Asesiadau Risg Llifogydd Cychwynnol - Gwybodaeth ac arweiniad : <http://www.environment-agency.gov.uk/research/planning/125459.aspx>

Astudiaethau cylchred dŵr - Gwybodaeth, arweiniad ac astudiaethau achos : <http://publications.environment-agency.gov.uk/pdf/GEHO0109BPFF-e-e.pdf>

Y Carboniadur – teclyn i helpu i asesu a chymharu cynladwyedd gwahanol gynlluniau, yn nhermau carbon deuocsid (CO₂) a dylanwadu ar ddewis opsiynau ar y cam asesu opsiynau. Yn cynnwys Astudiaethau Achos : <http://www.environment-agency.gov.uk/cy/busnes/sectorau/37543.aspx?>

Addysg ar gyfer Dinasyddiaeth Fyd-Eang a Datblygu Cynaliadwy : Gall ymglymiad DC ddigwydd drwy amrywiaeth o gyfleoedd, gweithgareddau a chynlluniau i gwrdd â'r anghenion a'r sialensiau a ganfyddir. Galla'r rhain gynnwys mentrau sy'n cael eu cyflenwi mewn lleoliadau addysg ffurfiol, heb fod yn ffurfiol ac anffurfiol megis gweithgareddau amgylcheddol, partneriaethau rhyngwladol a materion masnach deg sy'n creu cysylltiadau rhwng cymdeithas, yr economi a'r amgylchedd ac yn ymchwilio i'r berthynas rhwng pŵer, adnoddau a hawliau dynol : <http://www.esd-wales.org.uk/cymraeg/welcome.asp>

Gwerthusiad Cynladwyedd : Mae'r gwerthusiad hwn eisoes yn ofyniad cyfreithiol ar gyfer y Cynllun Datblygu Unedol a'r Cynlluniau Datblygu Lleol (S62 (6) o Ddeddf Cynllunio a Phwrcasu Gorfodol 2004) a cheir arweiniad ar hyn :

http://new.wales.gov.uk/topics/planning/policy/developplans/Sus_app_UDP?lang=cy

Asesiad Amgylcheddol Strategol : Mae Asesiad Amgylcheddol Strategol yn ofyniad cyfreithiol i rai cynlluniau a rhaglenni, a cheir arweiniad ar hyn. Mae'n annhebygol y byddai angen asesiad o'r fath ar strategaeth gymunedol ond mae angen penderfynu ar hyn yn ôl pob achos unigol :

<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/consmanagement/sea/?lang=en>

Pwyllgor Datblygu Cynaliadwy : Grymuso Cymunedau : Adroddiad ar rymuso cymunedau i wella eu hardaloedd : <http://www.sdcommission.org.uk/publications.php?id=1093>

Rhaglen Adnoddau a Dadansoddi Ynni : Lleihau'r Ôl Troed Ecologol: Pecyn modelu yw hwn sydd wedi'i gynllunio i helpu awdurdodau lleol ac eraill i leihau eu hól troed ecologol : <http://www.sei.se/reap/>

Cymru Un Blaned : Adroddiad gan WWF Cymru sy'n dynodi ffyrdd allweddol o gyflenwi Cymru Un Blaned drwy leihau ôl troed wyth sector allweddol gan gynnwys bwyd, adeiladau, trafniadaeth, cynhyrchion, gwasanaethau, ynni, adnoddau a ffordd o fyw :

http://wales.wwf.org.uk/cy/yr_hyn_a_wnawn/newid_y_ffordd_rydym yn_byw/cymru_un_blaned/

Meithrin Ymddygiad Cynaliadwy : Gwefan sy'n cynnwys chwe adnodd: canllaw ar-lein, sy'n dangos sut i ddefnyddio marchnata cymdeithasol yn y gymuned i gynllunio a gwerthuso rhaglenni i feithrin ymddygiad cynaliadwy, cronfeydd data chwiliadwy o erthyglau, adroddiadau y gellir eu lawrlwytho, ac astudiaethau

achos ar feithrin ymddygiad cynaliadwy, a rhestr ar gyfer rhannu gwybodaeth a gofyn cwestiynau i eraill :
<http://www.cbsm.com/public/world.lasso>

Dangosyddion DC Llywodraeth Cymru : Cyfres o Ddangosyddion Datblygu Cynaliadwy Llywodraeth Cymru : <http://new.wales.gov.uk/topics/statistics/headlines/sustain2009/hdw200908272/?skip=1&lang=cy>

Proffiliau Iechyd Canolfan Iechyd Cymunedol Cymru : Mae'r rhain yn darparu proffil o benderfynynnau iechyd allweddol cymunedau Cymru, yn ôl ardal awdurdod lleol :
<http://www.wales.nhs.uk/sites3/page.cfm?orgId=568&pid=19194>

Yr Ymddiriedolaeth Arbed Ynni : Darparu amrywiaeth o adnoddau i helpu sefydliadau i leihau allyriadau carbon deuocsid : <http://www.energysavingtrust.org.uk/business>

Yr Ymddiriedolaeth Garbon : Cymorth arbenigol i helpu i hybu derbyniadau busnes drwy dorri allyriadau carbon, arbed ynni a masnacheiddio technolegau carbon isel :
<http://www.carbontrust.co.uk/Pages/Default.aspx>

Rhwydwaith Gwybodaeth Caffael Cynaliadwy : Gwybodaeth am yr agenda caffael cynaliadwy :
<http://www.s-p-i-n.co.uk/>

Rhaglen Gweithredu Gwastraff ac Adnoddau (WRAP) : Gweithio gyda busnesau ac unigolion i'w helpu i sicrhau buddion lleihau gwastraff, datblygu cynhyrchion cynaliadwy a defnyddio adnoddau'n effeithlon : www.wrap.org.uk

Gwerth Cymru : Tempel Asesu Risg Cynaliadwy :
<http://www.buy4wales.co.uk/PRP/general/strategy/procstrat/sustainableassessmentandperformancemonitoring.html?diablo.lang=cym>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Newid yn yr Hinsawdd

Datblygu'r gallu i wrthsefyll y newid yn yr hinsawdd : Dull o fynd at i i arfer pwerau i gyhoeddi canllawiau a chyfarwyddiadau o dan Ran 4 Deddf Newid yn yr Hinsawdd 2008. Mae Rhan 4 Deddf Newid yn yr Hinsawdd 2008 yn rhoi pwerau i Weinidogion Cymru o ran ymateb i ganlyniadau'r newid yn yr hinsawdd a chaniatáu camau addasu effeithiol :
<http://cymru.gov.uk/consultations/environmentandcountryside/climatechangeresilience>

Rhaglen Effeithiau Hinsawdd y DU (UK CP09) : Helpu sefydliadau i addasu i newid yn yr hinsawdd :
<http://www.ukcip.org.uk/index.php>

Y Gymdeithas Frenhinol: Newid yn yr Hinsawdd: crynodeb o'r wyddoniaeth : Crynodeb o'r dystiolaeth wyddonol ar newid yn yr hinsawdd, yn amlygu meysydd lle mae gwyddoniaeth wedi'i sefydlu, a meysydd lle ceir ansicrwydd o hyd : <http://royalsociety.org/climate-change-summary-of-science>

Byw gyda Newid Amgylcheddol : Dynodi heriau economaidd a chymdeithasol yn ymwneud â newid amgylcheddol : <http://www.lwec.org.uk/>

Panel Rhynglywodraethol ar Newid yn yr Hinsawdd (IPCC) : Corff rhyngwladol ar gyfer asesu newid yn yr hinsawdd : <http://www.ipcc.ch/index.htm>

Trysorlys EM - Llyfr Gwyrdd : Canllawiau atodol ar gyfrifyddu ar gyfer effeithiau newid yn yr hinsawdd :
http://www.hm-treasury.gov.uk/green_book_guidance_environment.htm

WWF: Delio â'r Dilyw - Rheoli Dŵr Trefol mewn Hinsawdd Newidiol: Adroddiad yn amlygu sut y gall adfer gallu natur i ymdrin â dŵr arwyneb fod o fudd i fywyd gwylt a phobl, gan gynnwys Astudiaethau Achos : http://www.wwf.org.uk/partners/static/uploads/page_files/WWFRSA_SuDsReportFINAL.pdf

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Cynllunio a Dylunio yn yr amgylchedd adeiledig

Polisi Cynllunio Cymru (Argraffiad 4, Chwefror 2011) : Mae'r ddogfen hon yn nodi'r polisi cynllunio defnydd tir cyfredol ar gyfer Cymru. Mae'n darparu'r fframwaith polisi ar gyfer awdurdodau cynllunio lleol er mwyn iddynt baratoi cynlluniau datblygu yn effeithiol:
<http://wales.gov.uk/topics/planning/policy/ppw/?skip=1&lang=cy>

Nodiadau Cyngor Technegol (TAN) : Dylai'r awdurdodau cynllunio lleol roi ystyriaeth i'r Nodiadau Cyngor Technegol hyn wrth baratoi cynlluniau datblygu. Dylent eu darllen ynghyd â dogfen Polisi Cynllunio Cymru: <http://wales.gov.uk/topics/planning/policy/tans/?skip=1&lang=cy>.

Mapiau Cyngor ar Ddatblygu Ar-lein : Mae'r Mapiau hyn i'w defnyddio ochr yn ochr â Pholisi Cynllunio Cymru a TAN 15 i ddeall sut gallai llifogydd effeithio ar ddatblygiad newydd. Gyda'i gilydd, maent yn cynnig fframwaith rhagofalus i lywio penderfyniadau cynllunio:
<http://data.wales.gov.uk/apps/floodmapping/>.

Comisiwn Dylunio Cymru : Sefydliad Cenedlaethol a sefydlwyd gan Lywodraeth Cymru yn 2002 i hyrwyddo dylunio da ac amgylchedd adeiledig o ansawdd uchel: <http://dcfw.org/>

Comisiwn Pensaernïaeth a'r Amgylchedd Adeiledig (CABE) :

Ardaloedd Cynaliadwy : Cyngor ar helpu eich ardal leol i fod yn fwy cynaliadwy :
<http://www.cabe.org.uk/sustainable-places>.

Adroddiad Iechyd y Dyfodol : Ardaloedd cynaliadwy ar gyfer iechyd a lles:
<http://www.cabe.org.uk/publications/futurehealth>

Llywodraeth Leol : Gwella a datblygu : Yn cefnogi gwella ac arloesi mewn llywodraeth leol, gan weithio gydag awdurdodau lleol a'u partneriaid i ddatblygu a rhannu ymarfer da, drwy rwydweithiau, adnoddau ar-lein a chymorth gan gymheiriaid ymgynghorol a swyddogion :
<http://www.idea.gov.uk/idk/core/page.do?pageId=1>

Llywodraeth Leol dros Gynaliadwyedd : Porthol i gael mynediad at yr adnoddau sydd ar gael i ddatblygu, gweithredu a monitro polisiau i gefnogi datblygu cynaliadwy yn lleol :
<http://www.localsustainability.eu/index.php?id=4268>

Fforwm ar gyfer y Dyfodol : Corff dielw sy'n gweithio'n fyd-eang gyda busnesau a llywodraethau i greu dyfodol cynaliadwy : <http://www.forumforthefuture.org>

Sefydliad y Peirianwyr Sifil: Dysgu Byw gydag Afonydd : Adolygiad o ddulliau technegol rheoli perygl llifogydd : <http://www.ice.org.uk/getattachment/6a24d082-bb88-4396-8e34-4aa561b15180/Learning-to-live-with-rivers.aspx>

Y Ganolfan Adfer Afonydd : Canolfan wybodaeth a chyngor genedlaethol ar bob agwedd o adfer a gwella afonydd, a rheoli afonydd yn gynaliadwy : http://www.therrc.co.uk/rrc_overview.php.

Map Prosiectau Rhyngweithiol : Map o Safleoedd Arddangos, Astudiaethau Achos a Phrosiectau Adfer : http://www.therrc.co.uk/rrc_case_studies.php

Llawlyfr Technegau Adfer Afonydd : Technegau adfer afonydd gan gynnwys Astudiaethau Achos : http://www.therrc.co.uk/rrc_manual.php.

Llawlyfr Cynllunio Ffyrdd a Phontydd yr Awdurdod Prifffyrdd : Canllawiau ar asesu a chynllunio systemau draenio i'w defnyddio ar brifffyrdd : <http://www.dft.gov.uk/ha/standards/dmrb/index.htm>

Llawlyfr Bioamrywiaeth Sianelau Draenio : Cymorth i awdurdodau gweithredu ar gyfer rheolaeth gymhleth systemau draenio'r iseldir : <http://naturalengland.etraderstores.com/NaturalEnglandShop/NE121>

CLG - Gwella perfformiad llifogydd adeiladau newydd : Canllawiau ar adeiladu i wrthsefyll llifogydd : <http://www.communities.gov.uk/publications/planningandbuilding/improvingflood>

Llawlyfr LIFE : Yn nodi ffyrdd y gellir integreiddio rheoli perygl llifogydd â datblygu cynaliadwy, digarbon, cyfrifol : <http://www.lifeproject.info/>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Systemau Draenio Arwyneb Trefol (SuDS)

Suds Cymru : Mae Gweithgor SuDS Cymru wedi'i sefydlu i gynnwys aelodau o'r holl awdurdodau perthnasol a rhanddeiliaid i weithio mewn partneriaeth i hyrwyddo SuDS yng Nghymru : <http://www.sudswales.com/>

Cyngor Dinas Caergrawnt : Canllaw Dylunio SuDS ac enghreifftiau o gostau : <http://www.cambridge.gov.uk/ccm/content/planning-and-building-control/urban-design/sustainable-drainage-systems.en>

Cymdeithas Ymchwil a Gwybodaeth y Diwydiant Adeiladu - CIRIA: Prosiect i rannu a hybu ymarfer da wrth weithredu draenio cynaliadwy yn yr amgylchedd adeiledig : **SuDS** : <http://www.CIRIA.com/suds/>

Rheoli Amgylcheddol : - Arweiniad, hyfforddi a rhwydweithiau i helpu i wella rheoli amgylcheddol a chyflawni ymarfer gorau

http://www.ciria.org/service/research_information/AM/ContentManagerNet/Default.aspx?Section=research_information&Template=/TaggedPage/TaggedPageDisplay.cfm&TPLID=30&ContentID=4784

624 Canllaw Datblygu a Pherygl Llifogydd :

http://www.ciria.org/service/AM/ContentManagerNet/Search/SearchRedirect.aspx?Section=Search1&content=product_excerpts&template=/contentmanagernet/contentdisplay.aspx&contentfileid=1417

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Ansawdd a Safonau

System Rheoli Amgylcheddol y Ddraig Werdd : Safon rheolaeth amgylcheddol gam wrth gam yw'r Ddraig Werdd sy'n cydnabod rheolaeth amgylcheddol effeithiol. Mae'r Safon yn cynnig system reoli amgylcheddol sy'n benodol i anghenion cwmnïau a sefydliadau ac yn gwobrwyo gweithredu i gyflawni gwelliannau amgylcheddol : <http://www.wales.groundwork.org.uk/what-we-do/green-dragon-ems.aspx>

CEEQUAL : Cynllun asesu a gwobrwyo ar gyfer gwella cynaliadwyedd mewn peirianeg sifil, tirlunio a'r parth cyhoeddus, ac sy'n dathlu cyflawni perfformiad amgylcheddol a chymdeithasol uchel : <http://www.ceequal.com/>

Safonau BREEAM : Dull cynllunio ac asesu ar gyfer adeiladau cynaliadwy : <http://www.breeam.org/>

Y Sefydliad Rheoli ac Asesu Amgylcheddol (IEMA) : Hwn yw'r corff aelodaeth proffesiynol ar gyfer hyrwyddo safonau ymarfer gorau ar gyfer rheoli amgylcheddol, archwilio ac asesu ym mhob sector diwydiannol :

Systemau rheoli amgylcheddol: - Gwybodaeth am systemau rheoli amgylcheddol :

http://www.iema.net/ems/local_publicauthinfo

EMAS - y Cynllun Ecoreoli ac Archwilio - Arweiniad i EMAS : <<http://www.iema.net/ems/emas>>

Trosolwg o Asesu Effaith Amgylcheddol : <http://www.iema.net/readingroom/ebriefings?aid=13450>

Gwybodaeth sy'n berthnasol i newid yn yr hinsawdd ac Asesu Effaith Amgylcheddol :

<http://www.iema.net/eia-cc>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Cynllunio Argyfwng

Swyddfa'r Cabinet : Arweiniad adfer cenedlaethol - Adnodd ar gyfer ymarferwyr gwarchod sifil, i gefnogi'r gwaith ar draws y Deyrnas Unedig i wella parodrwydd am argyfwng:

<http://www.cabinetoffice.gov.uk/ukresilience.aspx>

Cymru Fyw – Fframwaith newydd ar gyfer ein hamgylchedd, ein cefn gwlad a'n moroedd -

Ymgynghoriad ar y Fframwaith Amgylcheddol Cenedlaethol : Mae'r pwysau ar yr amgylchedd yn cynyddu oherwydd y newid yn yr hinsawdd, gweithgarwch dynol a ffactorau eraill. Hyd yma rydym wedi bod yn edrych ar rannau o'r amgylchedd ar wahân. Golyga hynny nad ydym wedi llwyr sylweddoli pwysigrwydd yr amgylchedd yn ein bywydau. Mae ein Fframwaith Amgylchedd Naturiol yn canolbwyntio ar reoli'n hamgylchedd fel cyfanbeth yn hytrach na chanolbwyntio ar rannau gwahanol:

<http://wales.gov.uk/consultations/environmentandcountryside/eshlivingwalescons/?skip=1&lang=cy>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Yr Amgylchedd

CADW : Cadw yw gwasanaeth amgylchedd hanesyddol Llywodraeth Cymru, yn gweithio i sicrhau amgylchedd hanesyddol hygyrch a ddiogelir yn dda i Gymru:

<http://cadw.wales.gov.uk/about/?skip=1&lang=cy>

Cyngor Cefn Gwlad Cymru : Cyngor Cefn Gwlad Cymru yw ymgynghorydd statudol y Llywodraeth ar faterion yn ymwneud â chynnal harddwch naturiol, bywyd gwylt a chyfluoedd hamddena awyr agored ar draws Cymru, ac ar hyd ei glannau: <http://www.ccgc.gov.uk/default.aspx?lang=cy-gb>

Yr Ymddiriedolaeth Bywyd Gwylt : Sefydliad sy'n ymroddedig i gadw'r amrywiaeth lawn o gynefinoedd a rhywogaethau'r DU : <http://www.wildlifetrusts.org>

Wetland Vision : gweledigaeth 50 mlynedd ar gyfer gwlypdiroedd; gwybodaeth, canlyniadau a chasgliadau : <http://www.wetlandvision.org.uk/>

RSPB : 'Futurescapes' : Datblygu gweledigaeth ar gyfer cefn gwlad â digonedd o fywyd gwylt :

<http://www.rspb.org.uk/futurescapes/>

Les drwy fywyd gwylt – adroddiad yn cynnwys astudiaethau achos :

http://www.rspb.org.uk/Images/wellbeing_tcm9-132872.pdf

Asesu'r Effeithiau Amgylcheddol : Mae Asesu'r Effeithiau Amgylcheddol yn ofyniad cyfreithiol i rai mathau penodol o brosiectau. Canllawiau :

<http://wales.gov.uk/topics/environmentcountryside/consmanagement/conservationbiodiversity/eiahome/?skip=1&lang=cy>

Sefydliad Siartredig Rheolaeth Dŵr a'r Amgylchedd (CIWEM) – Cyfalaf Naturiol : Cyfalaf naturiol yw'r stoc o ecosystemau naturiol sy'n cyflenwi buddion tymor hir : <http://www.ciwem.org/policy-and-international/current-topics/natural-capital.aspx>

Sefydliad y Tirlun - seilwaith Gwyrdd - tirluniau cysylltiedig â swyddogaethau lluosog : Esbonio manteision Seilwaith Gwyrdd gan gynnwys astudiaethau achos : <http://www.landscapeinstitute.org/PDF/Contribute/GreenInfrastructurepositionstatement13May09.pdf>

Cymdeithas yr ymddiriedolaethau afon : Hwyluso gweithio mewn partneriaeth i hybu datrysiadau ymarferol a chynaliadwy i broblemau amgylcheddol : <http://www.associationofrivertrusts.org.uk/>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Llunio Polisi

Integreiddio Polisi : Mae Pecyn Integreiddio Strategaeth Gymunedol Sir Gaerfyrddin wedi'i gymeradwyo gan Gyngor Sir Gaerfyrddin fel proses orfodol ar gyfer datblygu ac adolygu polisiâu, cynlluniau a strategaethau : <http://www.thecarmarthenshirepartnership.org.uk/eng/index.asp?docID=708>

Asesu'r Effaith ar Iechyd : Gellir defnyddio asesu'r effaith ar iechyd yn ystod unrhyw gam o ddatblygu polisi neu brosiect. Mae'n edrych ar y materion ehangach a all effeithio ar iechyd a lles pobl : <http://wales.gov.uk/topics/health/improvement/communities/healthimpact/?skip=1&lang=cy>

Asesu'r Effaith ar Gydraddoldeb (Llunio Polisiâu mewn modd Cynhwysol) : Datblygwyd y broses hon gan Lywodraeth Cymru i helpu adrannau i ystyried cydraddoldeb a hawliau dynol : <http://new.wales.gov.uk/topics/equality/inclusivepolicy/?skip=1&lang=cy>

[Cliciwch yma i ddychwelyd at y themâu](#)

Rhagor o Gyngor

Y Fforwm Llifogydd Cenedlaethol : Gwefan 'tudalennau glas' sy'n gyfeiriadur o gynhyrchion a gwasanaethau am amddiffyn rhag llifogydd : <http://www.bluepages.org.uk/>

Cymdeithas Yswirwyr Prydain (ABI) : Taflen ffeithiau am gartrefi'n gwrthsefyll llifogydd : www.abi.org.uk/Information/Consumers/General/15274.pdf

Pobl Ifanc : Mae Rhaglen y Ddraig Ffyni yn gyfle i gynnig cyfleoedd i bobl ifanc leisio eu barn am faterion sy'n effeithio arnynt. Yn yr un modd, mae Fforwm Ieuenctid Datblygu Cynaliadwy Cymru ar gyfer sefydliadau ieuenctid, er mwyn grymuso ieuenctid, addysg a gweithredu ar faterion yn ymwneud â Datblygu Cynaliadwy. Mae'r Gwasanaeth Ieuenctid yng Nghymru, sy'n cynnwys cyrff gwirfoddol sy'n cefnogi gwaith yn y gymuned, hefyd yn cefnogi materion Datblygu Cynaliadwy yn eu gwaith : http://www.funkydragon.org/index.php?option=com_joomdragdrop&view=custom&Itemid=18&lang=cy
<http://www.wyfsd.org/>

Y Ganolfan Marchnata Cymdeithasol Genedlaethol - technegau Marchnata Cymdeithasol : Mae'r Ganolfan Marchnata Cymdeithasol Genedlaethol, sy'n rhan o Gyngor Cenedlaethol y Defnyddwyr, yn darparu canolfan adnoddau ar gyfer technegau marchnata, gan gynnwys astudiaethau achos : <http://www.nsmcentre.org.uk/>

Dangosyddion Ansawdd Bywyd yr Uned Ddata Llywodraeth Leol : Ers 2002/03, mae 22 awdurdod lleol Cymru wedi ymrwngwyo i brosiect sy'n edrych ar ddefnyddio a datblygu set o ddangosyddion Ansawdd Bywyd Cymreig. Ar hyn o bryd ceir 42 o ddangosyddion yn y set Gymreig sy'n cynnwys meysydd Lles Economaidd, Cymdeithasol ac Amgylcheddol : <http://www.dataunitwales.gov.uk/Home.asp?lang=cy>

Prosiect Ymchwil Defra - prosiectau Gwyddoniaeth ac Ymchwil : Datblygu sail tystiolaeth ar gyfer gwrthsefyll llifogydd :

<http://randd.defra.gov.uk/Default.aspx?Menu=Menu&Module=More&Location=None&ProjectID=14738>

Arweiniad ar gynllunio addasu cymunedol ac ymglymiad ar yr arfordir :

<http://randd.defra.gov.uk/Default.aspx?Menu=Menu&Module=More&Location=None&Completed=1&ProjectID=16353>

Cymdeithas yr Awdurdodau Draenio (ADA) : Gweledigaeth IDB :

<http://www.ada.org.uk/morenews.php?fs=&id=42>